

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2024. gada 11. janvārī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Orhūsas konvencija – 9. panta 3.–5. punkts – Iespēja vērsties tiesā – Advokātu līgumsabiedrība – Prasība, ar kuru tiek apstrīdēti administratīvi akti – Pieņemamība – Valsts tiesībās paredzētie nosacījumi – Tiesību un leģitīmo interešu aizskāruma neesamība – Tiesvedība, kas nav pārmērīgi dārga – Tiesāšanās izdevumu sadale – Kritēriji

Lietā C-252/22

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Curtea de Apel Târgu-Mureș* (Tirgumurešas apelācijas tiesa, Rumānija) iesniegusi ar 2022. gada 16. februāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 8. aprīlī, tiesvedībā

Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD

pret

Consiliul Județean Suceava,

Președintele Consiliului Județean Suceava,

Agenția pentru Protecția Mediului Bacău,

Consiliul Local al Comunei Pojorâta,

piedaloties

QP,

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Likurgs [*C. Lycourgos*], tiesneši O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*], Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*] (referents), S. Rodins [*S. Rodin*] un L. S. Rosi [*L. S. Rossi*],

ģenerāladvokāte: L. Medina,

sekretāre: R. Šereša [*R. Șereș*], administratore,

* Tiesvedības valoda – rumāņu.

ņemot vērā rakstveida procesu un 2023. gada 4. maija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

- *Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD* vārdā – *D. Ionescu*, kā arī *P. F. Ploeanu* un *I. Stoia*, avocați,
- *Președintele Consiliului Județean Suceava* un *Consiliul Județean Suceava* vārdā – *Y. Beșleagă* un *V. Stoica*, avocați,
- Īrijas valdības vārdā – *M. Browne*, *Chief State Solicitor*, *A. Joyce* un *M. Tierney*, pārstāvji, kuriem palīdz *B. Foley*, *D. McGrath*, *SC*, *E. Burke-Murphy*, *BL*,
- Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,
- Eiropas Komisijas vārdā – *G. Gattinara* un *M. Ioan*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2023. gada 13. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 2. panta 4. punktu, kā arī 9. panta 3.–5. punktu Konvencijā par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta Orhūsā 1998. gada 25. jūnijā un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes 2005. gada 17. februāra Lēmumu 2005/370/EK (OV 2005, L 124, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Orhūsas konvencija”).
- 2 Šis lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD*, saskaņā ar Rumānijas tiesībām dibinātu advokātu līgumsabiedrību (turpmāk tekstā – “*AB & CD*”) un dažādām valsts iestādēm par administratīvo aktu, kurus šis iestādes ir pieņēmušas atkritumu poligona Požoritā [*Pojorâta*] (Rumānija) būvniecībai, proti, 2009. gada 16. septembra zemes izmantošanas plānu un 2012. gada 3. oktobra būvatļauju.

Atbilstošās tiesību normas

Starptautiskās tiesības

- 3 Orhūsas konvencijas 2. panta “Definīcijas” 4. un 5. punktā ir noteikts:

“4. “Sabiedrība” ir viena vai vairākas fiziskas vai juridiskas personas un – saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem vai praksi – to apvienības, organizācijas vai grupas.

5. “Ieinteresētā sabiedrība” ir sabiedrība, kuru ietekmē vai varētu ietekmēt lēmumu pieņemšana vides jomā, vai kurai ir interese par to; šīs definīcijas piemērošanas nolūkā par ieinteresētām uzskata tādas nevalstiskās organizācijas, kas veicina vides aizsardzību un atbilst visām attiecīgās valsts tiesību aktu prasībām.”

4 Orhūsas konvencijas 3. panta 8. punktā ir paredzēts:

“Katra Puse nodrošina, lai personas, kas īsteno savas tiesības atbilstoši šīs konvencijas noteikumiem, par šādu iesaistīšanos nekādi netiktu sodītas, vajātas vai iespaidotas. Šis noteikums neierobežo valstu tiesu kompetenci lemt par pamatotu tiesāšanās izdevumu segšanu.”

5 Orhūsas konvencijas 9. panta “Iespēja griezties tiesu iestādēs” 2.–5. punktā ir noteikts:

“2. Katra Puse saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nodrošina to, ka ieinteresētās sabiedrības pārstāvjiem,

a) kuriem ir pamatota interese

vai arī

b) kuri uzskata, ka noticis tiesību aizskārums, ja šādu priekšnosacījumu paredz attiecīgās Puses administratīvā procesa normas,

ir iespēja pārskatīšanas nolūkā griezties tiesā un/vai kādā citā neatkarīgā un objektīvā institūcijā, kas izveidota ar tiesību aktiem, lai – pamatojoties uz materiāliem vai procesuāliem aspektiem – apstrīdētu jebkura tāda lēmuma, darbības vai bezdarbības likumību, uz ko attiecas 6. panta noteikumi, ja šāda apstrīdēšana paredzēta attiecīgās valsts tiesību aktos, kā arī neskarot šā panta 3. punktu un citus attiecīgus šīs konvencijas noteikumus.

To, vai interese ir pamatota un vai ir noticis tiesību aizskārums, nosaka saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem un ar mērķi nodrošināt attiecīgai sabiedrības daļai plašas iespējas griezties tiesu iestādēs saistībā ar šīs konvencijas piemērošanu. Tādēļ a) apakšpunkta piemērošanas nolūkā par pamatotu uzskata ikvienas tādas nevalstiskas organizācijas interesi, kura atbilst 2. panta 5. punktā minētajām prasībām. Šādas organizācijas uzskata arī par tādām, kam ir tiesības, attiecībā uz kurām ir iespējams tiesību aizskārums, kā paredzēts b) apakšpunktā.

[..]

3. Turklāt, neskarot 1. un 2. punktā minētās pārskatīšanas procedūras, katra Puse nodrošina to, ka sabiedrības pārstāvjiem, kas atbilst attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem, ja tādi būtu, ir pieejamas administratīvas vai tiesas procedūras, lai apstrīdētu fizisku personu [privātpersonu] vai valsts iestāžu darbību vai bezdarbību, kas pārkāpj attiecīgās valsts tiesību aktus vides jomā [attiecībā uz vidi].

4. Turklāt, neskarot 1. punktu, šā panta 1., 2. un 3. punktā minētajām procedūrām ir jānodrošina pamatoti un efektīvi tiesiskie līdzekļi, tostarp, vajadzības gadījumā, atbrīvošana no amata [pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi], un tām ir jābūt taisnīgām, objektīvām un ātrām, kā arī saistītām ar nelielām [ne pārmērīgi dārgām] izmaksām. [..]

5. Lai šā panta noteikumus padarītu efektīvākus, katra Puse nodrošina to, ka sabiedrība tiek informēta par administratīvajām vai tiesas procedūrām, kas tai pieejamas pārskatīšanas nolūkā, kā arī lemj par atbilstošu palīdzības sistēmu ieviešanu, lai novērstu vai mazinātu finansiālus un citus šķēršļus saistībā ar griešanos tiesu iestādēs.”

Rumānijas tiesības

- 6 *Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă* (Likums Nr. 134/2010 par Civilprocesa kodeksu; 2015. gada 10. aprīļa *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 247), redakcijā, kas ir spēkā pamatlietā (turpmāk tekstā – “Civilprocesa kodekss”), 56. pantā ir paredzēts:

“1. Ikviens persona, kurai ir civiltiesības, var būt puse tiesas procesos.

2. Apvienībām, sabiedrībām vai citām struktūrām, kurām nav juridiskās personas statusa, tomēr var būt procesuāla rīcībspēja, ja tās ir dibinātas saskaņā ar tiesību aktiem.

[..]”

- 7 Civilprocesa kodeksa 451. pants ir formulēts šādi:

“1. Tiesāšanās izdevumi ietver zīmognodevu un tiesu kancelejas nodevu, advokātu, ekspertu un speciālistu, kuri iecelti saskaņā ar 330. panta 3. punktu, honorārus, maksājumus lieciniekiem par ceļa izdevumiem un zaudējumiem, kas radušies sakarā ar viņu piedalīšanos procesā, transporta izdevumus un vajadzības gadījumā izmitināšanas izmaksas, kā arī visus citus izdevumus, kas vajadzīgi pareizai tiesvedības norisei.

2. Tiesa, arī pēc savas ierosmes, var, motivējot, samazināt to tiesāšanās izdevumu daļu, kas atbilst advokāta honorāriem, ja, ņemot vērā lietas arī apstākļus, tie ir acīmredzami nesamērīgi ar prasības summu lietā vai lietas sarežģītību vai advokāta paveikto darbu. Tiesas veiktais samazinājums neietekmē attiecības starp advokātu un viņa klientu.

[..]

4. Tomēr tiesāšanās izdevumus nevar samazināt attiecībā uz zīmognodevas un tiesu kancelejas maksājumiem, kā arī uz lieciniekiem saskaņā ar 1. punktu pienākošos summu samaksu.”

- 8 Civilprocesa kodeksa 452. pantā ir noteikts:

“Lietas dalībniekam, kas lūdz piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, saskaņā ar likumā paredzētajiem nosacījumiem ir jāpierāda šo tiesāšanās izdevumu esamība un apmērs ne vēlāk kā dienā, kad beidzas debātes par lietas būtību.”

- 9 Atbilstoši Civilprocesa kodeksa 453. pantam:

“1. Lietas dalībniekam, kuram nolēmums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram nolēmums ir labvēlīgs.

2. Ja lūgums ir apmierināts tikai daļēji, tiesa nosaka, cik lielā mērā katram lietas dalībniekam var piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Vajadzības gadījumā tiesa var izdot rīkojumu par tiesāšanās izdevumu sadali.”

- 10 *Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004* (Likums par administratīvajiem strīdiem Nr. 554/2004; 2004. gada 7. decembra *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 1154), redakcijā, kas ir spēkā pamatlīdētā (turpmāk tekstā – “Administratīvo strīdu likums”), 1. pantā ir paredzēts:

“1. Ikviena persona, kura uzskata, ka valsts iestāde ar administratīvu aktu vai pieteikuma neizskatīšanu likumā paredzētajā termiņā ir pārkāpusi kādas no tās tiesībām vai leģitīmām interesēm, var iesniegt pieteikumu kompetentajā administratīvo strīdu tiesā, lai panāktu akta atcelšanu, izvirzīto tiesību vai leģitīmo interešu atzīšanu un saņemtu nodarīto zaudējumu atlīdzību. Leģitīma interese var būt gan privāta, gan publiska.

2. Pieteikumu administratīvo strīdu tiesā var iesniegt persona, kuras tiesības vai leģitīmās intereses ir pārkāptas ar individuālu administratīvu aktu, kas adresēts citam subjektam.

[..]”

- 11 Administratīvo strīdu likuma 2. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šajā likumā:

[..]

p) leģitīmas privātas intereses – spēja pieprasīt noteiktu rīcību, ņemot vērā nākotnes un paredzamo iepriekš noteikto subjektīvo tiesību īstenošanu;

r) leģitīmas sabiedrības intereses – interese, kas skar tiesību sistēmu un konstitucionālo demokrātiju, personu pamattiesību, pamatbrīvību un pamatpienākumu garantiju, sabiedrības vajadzību apmierināšanu, valsts iestāžu pilnvaru īstenošanu;

s) ieinteresētas sabiedriskas organizācijas – nevalstiskas organizācijas, arodbiedrības, apvienības, nodibinājumi u.tml., kuru mērķis ir aizsargāt dažādu personu kategoriju tiesības vai vajadzības gadījumā valsts administratīvo dienestu pareizu darbību;

[..].”

- 12 Administratīvo strīdu likuma 8. panta 1.a punktā ir paredzēts:

“Fiziskas personas un privāto tiesību juridiskās personas var iesniegt pieteikumu tiesā leģitīmas sabiedrības intereses aizsardzībai tikai pakārtoti – gadījumā, ja leģitīmas sabiedrības intereses aizskārums ir loģiskā saistībā ar subjektīvo tiesību vai leģitīmas privātas intereses pārkāpumu.”

- 13 *Statutul profesiei de avocat* (Advokāta profesijas statūti; 2011. gada 3. decembra *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 898) 196. panta 3. punkts ir formulēts šādi:

“Strīdos, kuri izriet no profesionālās darbības veikšanas, ligumsabiedrība var piedalīties tiesas procesā kā prasītāja vai atbildētāja, arī ja tai nav juridiskās personas statusa.”

- 14 Atbilstoši *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului* (Valdības ārkārtas rīkojums Nr. 195/2005 par vides aizsardzību; 2005. gada 30. decembra *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 1196, turpmāk tekstā – “*OUG Nr. 195/2005*”) 20. panta 5. un 6. punktam:

“5. Sabiedrības iespēja vērsties tiesu iestādēs ir noteikta spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā.

6. Nevalstiskajām organizācijām, kuras veicina vides aizsardzību, ir tiesības vērsties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem un *locus standi* strīdos saistībā ar vides aizsardzību.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 15 Ar prasību, kas *Tribunalul Cluj* (Klužas apgabaltiesa, Rumānija) celta 2018. gada oktobrī, advokātu līgumsabiedrība *AB & CD* lūdza atcelt dažādus Rumānijas iestāžu pieņemtos administratīvos aktus par atkritumu poligona Požoritā būvniecību, proti, 2009. gada 16. septembra zemes izmantošanas plānu un 2012. gada 3. oktobra būvatļauju.
- 16 Prasības pamatojumam *AB & CD* tostarp atsaucās uz Rumānijas Konstitūcijas 35. pantu par tiesībām uz veselīgu vidi, kā arī vairākām *OUG Nr. 195/2005* un *Hotărârea de Guvernului nr. 1076/2004 privind stabilirea procedurii de realizare a evaluării de mediu pentru planuri și programe* (Valdības lēmums Nr. 1076/2004 par plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras noteikšanu) normām, savukārt atbildētājas norādīja, ka attiecīgais atkritumu poligons atbilst visām tehniskajām prasībām, kas izriet no Padomes Direktīvas 1999/31/EK (1999. gada 26. aprīlis) par atkritumu poligoniem (OV 1999, L 182, 1. lpp.).
- 17 Turklāt atbildētājas izvirzīja trīs iebildes par nepieņemamību.
- 18 Pirmkārt, atbilstoši Rumānijas tiesībām *AB & CD* neesot juridiskas personas statusa un tai neesot procesuālās rīcības spējas, izņemot strīdus, kas izriet no tās profesionālās darbības veikšanas, kas šajā gadījumā tā neesot. Otrkārt, šī advokātu līgumsabiedrība, neatsaukdamās uz savu subjektīvo tiesību vai privāto leģitīmo interešu neievērošanu, neesot pamatojusi nedz savu *locus standi*, nedz interesi celt prasību par attiecīgajiem administratīvajiem aktiem.
- 19 *Tribunalul Cluj* (Klužas apgabaltiesa) ar 2019. gada 7. februāra spriedumu noraidīja iebildi par nepieņemamību attiecībā uz *AB & CD* procesuālo rīcības spēju. Tā savukārt apmierināja pārējās divas iebildes par nepieņemamību, jo *AB & CD* nepamatoja ne savu *locus standi*, ne interesi celt prasību. No Administratīvo strīdu likuma izrietot, ka prasītājs var atsaukties uz sabiedrības interesēm tikai pakārtoti, ciktāl šo interešu aizskārums izriet no subjektīvo tiesību vai leģitīmas privātas intereses pārkāpuma. *AB & CD* kā advokātu līgumsabiedrība neesot minējusi nekādu leģitīmo privāto interešu pārkāpumu. Tādējādi no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka divas pēdējās minētās iebildes esot tikuši vērtētas kopā un *AB & CD* neesot *locus standi*, ciktāl tā nav pamatojusi leģitīmu privātu interesi.
- 20 *AB & CD* iesniedza apelācijas sūdzību *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa, Rumānija). *Consiliul Județean Suceava* (Sučavas žudeca padome, Rumānija) iesniedza pretapelācijas sūdzību, lai apstrīdētu noraidīto iebildi par nepieņemamību saistībā ar procesuālās rīcības spējas neesamību.
- 21 Ar *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Augstā kasācijas tiesa, Rumānija) spriedumu, ar kuru tika apmierināta Sučavas žudeca padomes prasība par lietas izskatīšanu *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa), šīs apelācijas sūdzības tika nodotas *Curtea de Apel Târgu-Mureș* (Tirgumurešas apelācijas tiesa, Rumānija), proti, iesniedzējtiesai.
- 22 Pēdējā minētā norāda, ka šajā gadījumā tai ir jāpiemēro *OUG Nr. 195/2005* 20. pants. Atbilstoši šī panta 5. punktam iespēja vērsties tiesā saistībā ar vides jautājumiem notiek saskaņā ar “spēkā esošo tiesisko regulējumu”, savukārt atbilstoši minētā panta 6. punktam īpašs režīms attiecas uz prasībām, ko ceļ nevalstiskas organizācijas, kuras veicina vides aizsardzību.

- 23 Nav strīda par to, ka *AB & CD* negūst labumu no šīm organizācijām paredzētā režīma un ka līdz ar to tās prasības par attiecīgajiem administratīvajiem aktiem pieņemamība un it īpaši jautājums par to, vai tai ir *locus standi*, ir izvērtējami, ņemot vērā Administratīvo strīdu likuma vispārīgos noteikumus.
- 24 No šī likuma izriet, ka Rumānijas likumdevējs ir izvēlējis “subjektīvo” strīdu, kas nozīmē, ka, pirmām kārtām, prasītājam ir jānorāda uz paša interesēm, proti, “lēģitīmām privātām interesēm”, kā teikts minētā likuma 2. panta 1. punkta p) apakšpunktā. Otrām kārtām, tikai pēc tam, kad prasītājs ir pierādījis šādu paša interešu esamību, tas var atsaukties arī uz “lēģitīmām sabiedrības interesēm”.
- 25 Savukārt saskaņā ar *OUG Nr. 195/2005* 20. panta 6. punktu nevalstiskajām vides aizsardzības organizācijām nav jāpierāda lēģitīmas privātas intereses un tāpēc tās var vērsties tiesā saistībā ar objektīvu strīdu.
- 26 Visas šīs tiesību normas atspoguļojot Orhūsas konvencijas 9. panta 2. punkta normas, kas reglamentē “ieinteresētās sabiedrības”, proti, saskaņā ar šīs konvencijas 2. panta 5. punktu “sabiedrības, kuru ietekmē vai varētu ietekmēt lēmumu pieņemšana vides jomā”, iespēju vērsties tiesā.
- 27 No minētā izriet, ka *AB & CD*, lai pierādītu *locus standi*, būtu bijis jāpierāda lēģitīmas privātas intereses vai tiesiskās situācijas, kas ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi, esamība, pierādot, ka attiecīgie administratīvie akti to ir ietekmējuši.
- 28 Iesniedzējtiesai ir šaubas, vai ar vides jautājumiem saistītā strīdā šāda prasība varētu būt saderīga ar Savienības tiesībām, it īpaši ar Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktu.
- 29 Turklāt šī tiesa norāda, ka attiecībā uz tādām advokātu līgumsabiedrībām, kurām nav juridiskas personas statusa, kā *AB & CD*, Advokāta profesijas statūtu 196. panta 3. punktā tām kā prasītājam vai atbildētājam ir atzītas tiesības celt prasību tiesā tikai strīdos, kas izriet no profesionālās darbības veikšanas.
- 30 Šajā gadījumā *AB & CD* atsaucās nevis uz savu tiesību aizskārums, bet gan uz sabiedrības interešu un savā sastāvā ietilpstošo advokātu tiesību aizskārums, apgalvojot, ka Požoritas izgāztuve būtiski ietekmēja pēdējo minēto advokātu un, iespējams, attiecīgajā reģionā dzīvojošo personu veselību, kā arī tūrisms. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai ar Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktu prasībā par attiecīgajiem administratīvajiem aktiem *AB & CD* ir piešķirts *locus standi*.
- 31 Visbeidzot, iesniedzējtiesa norāda – *AB & CD* apgalvo, ka pastāv risks, ka tai tiks piespriesti pārmērīgi lieli tiesāšanās izdevumi, un ka Rumānijas tiesības tai neļauj iepriekš noteikt summu, kas tai varētu būt jāsedz.
- 32 Šajā ziņā Civilprocesa kodeksa 451.–453. pantā ir vispārīgi reglamentēts jautājums par tiesāšanās izdevumiem. Tie tostarp ietver tiesai radītos izdevumus un advokātu honorārus. Lietas dalībniekam, kuram nolēmums ir nelabvēlīgs, pēc lietas dalībnieka, kuram nolēmums ir labvēlīgs, lūguma var piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Gadījumā, ja advokāta honorāri ir acīmredzami nesamērīgi ar lietas sarežģītību vai advokāta paveikto darbu, tiesa, kas izskata lietu, var samazināt to tiesāšanās izdevumu daļu, kas atbilst advokāta honorāriem.

- 33 Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai šīs Rumānijas tiesību normas atbilst Orhūsas konvencijas 9. panta 4. punktā paredzētajai prasībai par ne pārmērīgi dārgu tiesvedību vides jomā. Turklāt neesot skaidrs, vai Civilprocesa kodeksa 451.–453. pantā ir ietverti pietiekami kritēriji, kas ļauj privāto tiesību subjektam novērtēt un iepriekš paredzēt augstas procesuālās izmaksas.
- 34 Šādos apstākļos *Curtea de Apel Târgu-Mureș* (Tirgumurešas apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [turpmāk tekstā – “Harta”] 47. panta pirmā daļa, to skatot kopā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu, un [Orhūsas] konvencijas 2. panta 4. [punkts], to skatot kopā ar konvencijas 9. panta 3. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdzienā “sabiedrība” ietilpst tāds tiesību subjekts kā advokātu līgumsabiedrība, kas apgalvo, ka ir aizskartas nevis kādas tieši šī tiesību subjekta tiesības vai intereses, bet drīzāk fizisku personu, advokātu, līgumsabiedrības dalībnieku, tiesības un intereses, un vai šāds tiesību subjekts konvencijas 2. panta 4. [punkta] izpratnē var būt pielīdzināms fizisku personu grupai, kas darbojas apvienībā vai organizācijā?
 - 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, ņemot vērā gan konvencijas 9. panta 3. punkta mērķus, gan mērķi nodrošināt Savienības tiesībās paredzēto tiesību efektīvu aizsardzību tiesā, vai konvencijas 9. panta 3. punkts un [Hartas] 47. panta pirmā un otrā daļa, tos skatot kopā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesību normu, ar kuru šādas advokātu līgumsabiedrības iespēja vērsties tiesu iestādēs ir atkarīga no nosacījuma par savas intereses pierādīšanu vai to, ka, ceļot prasību tiesā, tiek aizsargāta tiesiskā situācija, kas ir tieši saistīta ar mērķi, kuram dibināta šāda veida organizācija, konkrētā gadījumā – advokātu līgumsabiedrība?
 - 3) Ja atbilde uz pirmo un otro jautājumu ir apstiprinoša vai neatkarīgi no atbildēm uz šiem diviem jautājumiem, vai konvencijas 9. panta 3., 4. un 5. punkts un [Hartas] 47. panta pirmā un otrā daļa, tos skatot kopā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu, ir jāinterpretē tādējādi, ka [prasība], ka pamatoti un efektīvi tiesiskie līdzekļi, tostarp tiesas nolēmuma pieņemšana, “nedrīkst būt pārmērīgi dārgi”, paredz noteikumus un/vai kritērijus, lai ierobežotu tiesāšanās izdevumus, kuru atlīdzināšana ir piespriesta lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, tādā nozīmē, ka valsts tiesai ir jānodrošina prasības par procedūru, kas nav pārmērīgi dārga, ievērošana, ņemot vērā gan tādas personas intereses, kura grib aizsargāt savas tiesības, gan vispārējas intereses vides aizsardzībā?”

Tiesvedība Tiesā

- 35 Iesniedzējtiesa lūdza Tiesu piemērot Tiesas Reglamenta 105. pantā paredzēto paātrināto prejudiciālā nolēmuma tiesvedību, ņemot vērā, ka strīds valsts tiesās tiek izskatīts kopš 2018. gada 3. oktobra.
- 36 Tiesas priekšsēdētājs, uzklaušījis tiesnesi referentu un ģenerālvokāti, ar 2022. gada 10. jūnija lēmumu šo lūgumu noraidīja. Apstākļi, ka iesniedzējtiesai ir pienākums veikt visus pasākumus, lai nodrošinātu ātru pamatlietas noregulējumu, pats par sevi nav pietiekams, lai pamatotu paātrinātās tiesvedības piemērošanu (šajā nozīmē skat. Tiesas priekšsēdētāja rīkojumu, 2017. gada 31. jūlijs, *Mobit*, C-350/17 un C-351/17, EU:C:2017:626, 6. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību

- 37 Komisija rakstveida apsvērumos ir izklāstījusi jautājumus par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu skaidrību, ņemot vērā, ka iesniedzējtiesa ir nepilnīgi aprakstījusi pamatus, kurus *AB & CD* ir izvirzījusi prasības pamatojumam, un tai no Savienības tiesībām izrietošās tiesības.
- 38 Šajā ziņā jāatgādina, ka uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju, kurus valsts tiesa ir uzdevusi saistībā ar pašas noteikto tiesisko regulējumu un faktiskajiem apstākļiem un kuru precizitāte Tiesai nav jāpārbauda, attiecas nozīmīguma prezumpcija. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tikai tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktisko situāciju vai tās priekšmetu, vai arī gadījumos, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai kad Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2023. gada 25. maijs, *WertInvest Hotelbetrieb*, C-575/21, EU:C:2023:425, 30. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 39 Ar šiem jautājumiem iesniedzējtiesa lūdz Tiesu interpretēt Orhūsas konvenciju un it īpaši vēlas noskaidrot, vai *AB & CD* var atsaukties uz šīs konvencijas 9. panta 3. punktā garantētajām tiesībām celt prasību.
- 40 Atbilstoši šai tiesību normai “katra Puse nodrošina to, ka sabiedrības pārstāvjiem, kas atbilst attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem, ja tādi būtu, ir pieejamas administratīvas vai tiesas procedūras, lai apstrīdētu fizisku personu [privātpersonu] vai valsts iestāžu darbību vai bezdarbību, kas pārkāpj attiecīgās valsts tiesību aktus vides jomā [attiecībā uz vidi]”.
- 41 Kā secinājumu 32.–34. punktā norādījusi ģenerālvokāte, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka pamatlietā attiecas uz administratīvo aktu tiesiskuma pārbaudi, ņemot vērā no Direktīvas 1999/31 izrietošos pienākumus atkritumu poligonu jomā. Tālab šis strīds ir par “attiecīgās valsts tiesību akt[iem] vides jomā [attiecībā uz vidi]”, kas minēti Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktā, un tas ietilpst šīs tiesību normas materiālās piemērošanas jomā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 8. novembris, *Deutsche Umwelthilfe* (Mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājums), C-873/19, EU:C:2022:857, 50., 56. un 58. pants).
- 42 Tālab šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par otro jautājumu

- 43 Ar otro jautājumu, kas jāizskata vispirms, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru juridiskai vienībai, kas nav nevalstiska vides aizsardzības organizācija, *locus standi* attiecībā uz administratīvu aktu, kurš tai nav adresēts, tiek atzīts tikai tad, ja tā apgalvo, ka nav ievērotas leģitīmas privātas intereses vai intereses, kas saistītas ar tiesisko situāciju, kura ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi.
- 44 Ievadā jānorāda, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka saskaņā ar Administratīvo strīdu likuma 1., 2. un 8. pantu skartajai personai neatkarīgi no tā, vai tā ir fiziska persona vai privāto tiesību juridiska persona vai sabiedriska organizācija, ir jānorāda uz pašas interešu, proti,

legitīmu privātu interešu neievērošanu. Konkrēti attiecībā uz tādu advokātu līgumsabiedrību, kam nav juridiskas personas statusa, kā *AB & CD*, iesniedzējtiesa atsauca arī uz Advokāta profesijas statūtu 196. panta 3. punktu, saskaņā ar kuru šāda sabiedrība var celt prasību tiesā tikai tāpēc, lai aizsargātu intereses, kas saistītas ar tiesisko situāciju, kura ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi, proti, profesionālās darbības veikšanu. Būtībā uz šādām interesēm var atsaukties tostarp personas, kuras ietekmē vai varētu ietekmēt administratīvs akts.

- 45 Turklāt legitīmas privātas intereses ir jānošķir no legitīmām sabiedrības interesēm. Prasītājs var atsaukties uz pēdējām minētajām interesēm tikai tad, ja viņš galvenokārt pierāda legitīmas privātas intereses.
- 46 Vides jomā *OUG Nr. 195/2005* 20. panta 6. punktā ir paredzēts izņēmums no šī pēdējā minētā noteikuma attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām, kas veicina vides aizsardzību. Šī tiesību norma ļauj tām galvenokārt atsaukties uz legitīmām sabiedrības interesēm, bet legitīmas privātas intereses tām nav jāpierāda.
- 47 Šajā gadījumā nav strīda par to, ka advokātu līgumsabiedrība *AB & CD*, prasītāja pamatlietā, nevar tikt pielīdzināta šādai vides aizsardzības organizācijai un ka līdz ar to saskaņā ar valsts tiesībām tā ietilpst to prasītāju kategorijā, kuriem ir *locus standi* tikai tad, ja tie pierāda legitīmas privātas intereses.
- 48 Šajā ziņā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu arī izriet, ka prasības par administratīvajiem aktiem ietvaros pamatlietā, proti, par 2009. gada 16. septembra zemes izmantošanas plānu un 2012. gada 3. oktobra būvatļauju, *AB & CD* neatsaucās uz savu tiesību aizskārumu un it īpaši, ka tā nav pamatojusi ne legitīmas privātas intereses, ne intereses, kas saistītas ar tiesisko situāciju, kura ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi. No minētā izriet, ka tai nav *locus standi* iesniedzējtiesā. Tiesai iesniegtie rakstveida apsvērumi, kā arī mutvārdu paskaidrojumi, kas uzklauti 2023. gada 4. maija tiesas sēdē, apstiprināja, ka nedz šai advokātu līgumsabiedrībai, nedz to veidojošo personu grupai nav konkrētas saiknes ar projektu, kuru aptver administratīvie akti pamatlietā, un ka šī personu grupa nav pierādījusi legitīmas privātas intereses.
- 49 Šajā kontekstā ir jāaplūko otrais jautājums, ar kuru iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāda valsts tiesību norma, kurā prasības pieņemamība ir atkarīga no legitīmu privāto interešu pierādīšanas un kuras piemērošanas rezultātā *AB & CD* celtā prasība šajā gadījumā būtu nepieņemama.
- 50 Vispirms jāatgādina, ka no šīs tiesību normas un it īpaši no apstākļa, ka saskaņā ar tās formulējumu šajā normā paredzētajām prasībām var tikt piemēroti "kritēriji", izriet, ka dalībvalstis atbilstoši tām šajā ziņā piešķirtajai rīcības brīvībai var paredzēt procesuālo tiesību normas attiecībā uz nosacījumiem, kādi jāizpilda, lai varētu celt šādas prasības (spriedums, 2022. gada 8. novembris, *Deutsche Umwelthilfe* (Mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājums), C-873/19, EU:C:2022:857, 63. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 51 Turpinot – attiecībā uz šīs rīcības brīvības apjomu Tiesa nosprieda, ka saskaņā ar pašu Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkta formulējumu kritēriji, kurus dalībvalstis var paredzēt savos tiesību aktos, attiecas uz to subjektu loka noteikšanu, kuriem ir tiesības vērsties tiesā, nevis uz prasības priekšmeta noteikšanu, ja vien prasība attiecas uz valsts tiesību aktu vides jomā pārkāpumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 8. novembris, *Deutsche Umwelthilfe* (Mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājums), C-873/19, EU:C:2022:857, 64. punkts).

- 52 Turklāt ar Orhūsas konvenciju izveidotajā sistēmā šīs konvencijas 9. panta 2. punktā ir paredzētas tiesības celt prasību par aktiem, uz kuriem attiecas tās 6. pants, par labu ierobežotam personu lokam, proti, minētās konvencijas 2. panta 5. punktā minētajiem “ieinteresētās” sabiedrības pārstāvjiem.
- 53 Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktam ir plašāka piemērošanas joma, jo tas attiecas uz plašāku aktu un lēmumu kategoriju un “sabiedrības” pārstāvjiem kopumā. Savukārt dalībvalstīm ar šo tiesību normu ir piešķirta plašāka rīcības brīvība, kad tās paredz kritērijus, kas ļauj noteikt, kuriem no visu sabiedrības pārstāvju vidus faktiski ir tajā paredzētās tiesības celt prasību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 14. janvāris, *Stichting Varkens in Nood* u.c. C-826/18, EU:C:2021:7, 36., 37. un 62. punkts).
- 54 Taču, kā izriet no Tiesas judikatūras, Orhūsas 9. panta 3. punktā paredzētajām tiesībām celt prasību tiktu atņemta jebkāda lietderīgā iedarbība, ja, nosakot šādus kritērijus, tiktu pieļauts, ka noteiktas kategorijas “sabiedrības pārstāvjiem” tiktu liegtas jebkādas tiesības celt prasību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 14. janvāris, *Stichting Varkens in Nood* u.c., C-826/18, EU:C:2021:7, 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 55 Visbeidzot, vēl ir jānorāda – kā ģenerālvokāte to ir darījusi secinājumā 61. punktā –, ka no Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas publicētā dokumenta “Orhūsas konvencija, piemērošanas rokasgrāmata” (otrais izdevums, 2014. gads) izriet, ka šīs konvencijas pusēm “nav pienākuma valsts tiesībās ieviest sūdzību sabiedrības interesēs (*actio popularis*) sistēmu, lai ikviens varētu apstrīdēt jebkuru ar vidi saistītu lēmumu, darbību vai bezdarbību”.
- 56 Šajā gadījumā, kā norādīts šī sprieduma 44.–46. punktā, piemērojot Administratīvo strīdu likuma normas, prasītājiem, kas nav vides aizsardzības apvienības, ir *locus standi* attiecībā uz administratīvu aktu, kurš tiem nav adresēts, tikai tad, ja tie pierāda tiem piemītošas “legitīmas privātas intereses”, kā tas it īpaši ir gadījumā, ja šāds akts tos ietekmē vai var ietekmēt.
- 57 Šajā ziņā jākonstatē, pirmkārt, ka šis Rumānijas tiesībās paredzētais nosacījums ļauj noteikt, kam faktiski ir Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktā paredzētās tiesības celt prasību, neierobežojot prasības priekšmetu.
- 58 Otrkārt, nešķiet, ka, piemērojot minēto nosacījumu, noteiktām sabiedrības pārstāvju “kategorijām” tiktu liegtas jebkādas tiesības celt prasību. Gluži pretēji – nepieciešamība pierādīt legitīmas privātas intereses izraisa tikai to personu prasību nepieņemamību, kurām nav konkrētas saiknes ar administratīvu aktu, ko tās vēlas apstrīdēt. Tādējādi Rumānijas likumdevējs ir izvairījies no sūdzību sabiedrības interesēs iesniegšanas, nepamatoti neierobežojot iespēju vērsties tiesā.
- 59 Par šo pēdējo aspektu jāatgādina, ka Tiesa par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 2012, L 26, 1. lpp.), ar kuru tiek īstenots Orhūsas konvencijas 9. panta 2. punkts, 11. pantu ir nospriedusi, ka valsts likumdevējs var ierobežot tiesības, kuru pārkāpuma gadījumā privātpersona var celt prasību tiesā, piemērojot 11. pantu, attiecinot tās tikai uz subjektīvām tiesībām, proti, individuālām tiesībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 28. maijs, *Land Nordrhein-Westfalen*, C-535/18, EU:C:2020:391, 57. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 60 Šie apsvērumi vēl jo vairāk attiecas uz Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkta īstenošanu. Tādējādi, kā norādīts šī sprieduma 53. punktā, ar šo tiesību normu dalībvalstīm ir piešķirta plašāka rīcības brīvība, kad tās paredz kritērijus, kuri ļauj noteikt, kam faktiski ir tajā paredzētās tiesības celt prasību, ja šie subjekti īsteno šīs konvencijas 9. panta 2. punktu.
- 61 Visbeidzot treškārt, nosacījums par leģitīmu privātu interešu pamatojumu nav piemērojams Rumānijas tiesībās atzītām vides aizsardzības apvienībām. Tās var aizstāvēt sabiedrības intereses, un tām nav jāpierāda, ka ir skartas individuāli.
- 62 Šādos apstākļos jākonstatē, ka, neskarot pārbaudes, kas jāveic iesniedzējtiesai, šķiet, ka šī sprieduma 50.–55. punktā noteiktajām prasībām atbilst nosacījums, ka prasītāju, kas nav vides aizsardzības apvienības, *locus standi* attiecībā uz administratīvu aktu, kurš tām nav adresēts, ir atkarīgs no leģitīmu privāto interešu pierādīšanas.
- 63 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru juridiskai vienībai, kas nav nevalstiska vides aizsardzības organizācija, *locus standi* attiecībā uz administratīvu aktu, kurš nav tai adresēts, tiek atzīts tikai tad, ja tā apgalvo, ka nav ievērotas leģitīmas privātas intereses vai intereses, kas saistītas ar tiesisko situāciju, kura ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi.

Par pirmo jautājumu

- 64 Šajā gadījumā, kā izriet no šī sprieduma 47. punkta, nav strīda par to, ka prasības par administratīvajiem aktiem ietvaros pamatlietā *AB & CD*, lai pierādītu *locus standi*, ir jāpierāda interese, kas saistīta ar tiesisko situāciju, kura ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi, vai kā šo sabiedrību veidojošai personu grupai – leģitīmas privātas intereses.
- 65 Kā norādīts šī sprieduma 48. punktā, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šajā prasībā ne *AB & CD*, ne to veidojošo personu grupa nav pamatojušas savas leģitīmās privātas intereses un *AB & CD* nav pamatojusi intereses, kas saistītas ar tiesisko situāciju, kura ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi.
- 66 No tā izriet, ka, ņemot vērā uz otro jautājumu sniegto atbildi, vairs nav jāatbild uz pirmo jautājumu, ar kuru iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai *AB & CD* ietilpst jēdzienā “sabiedrība”, proti, Orhūsas konvencijas 2. panta 4. punktā minēto personu kategorijā, kas, ievērojot dalībvalstu paredzētos nosacījumus, var pieprasīt šīs konvencijas 9. panta 3. punktā garantētās tiesības celt prasību.

Par trešo jautājumu

- 67 Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Orhūsas konvencijas 9. panta 4. un 5. punkts, lasot tos kopā ar Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai nodrošinātu, ka tiek ievērota prasība, ka tiesvedība nedrīkst būt pārmērīgi dārga, tiesai, kurai jālemj par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas piespriešanu lietas dalībniekam, kam spriedums ar vides jautājumiem saistītā strīdā ir nelabvēlīgs, ir jāņem vērā šī lietas dalībnieka intereses un vispārējās intereses, kuras saistītas ar vides aizsardzību.

- 68 Iesākumā jāatgādina, ka šī sprieduma 41. punktā ir konstatēts, ka pamatlieta pēc būtības attiecas uz Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktā paredzēto valsts tiesību aktu vides jomā ievērošanu un tātad ietilpst šīs tiesību normas materiālajā piemērošanas jomā.
- 69 Turklāt Tiesa ir jau nospriedusi, ka šī panta 4. punkts, kurā precizētas pazīmes, kādām jāatbilst šim procedūrām, tostarp, ka tās nedrīkst būt pārmērīgi dārgas, *expressis verbis* attiecas gan uz šī paša panta 3. punktā minētajām procedūrām (spriedums, 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy*, C-470/16, EU:C:2018:185, 48. punkts).
- 70 Tādējādi Orhūsas konvencijā paredzētā prasība, ka konkrētas tiesvedības nedrīkst būt pārmērīgi dārgas, ir uzskatāma par tādu, kas ir piemērojama tādām procesam kā pamatlieta, ciktāl tas ir vērsts uz to, lai, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem vides jomā, apstrīdētu zemes izmantošanas plānu un būvatļauju (pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy*, C-470/16, EU:C:2018:185, 49. punkts).
- 71 Jāprecizē, ka šāda prasība ir piemērojama neatkarīgi no iznākuma pamatlieta, pat ja prasītājas pamatlieta prasība ir noraidīta kā nepieņemama *locus standi* vai intereses celt prasību neesamības dēļ. Tomēr, kā atgādināts šī sprieduma 68. punktā, pamatlieta ietilpst Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkta materiālajā piemērošanas jomā.
- 72 Attiecībā uz lietas būtību jāatgādina – prasība, ka tiesvedība vides jomā nedrīkst būt pārmērīgi dārga, nekādā veidā neaizliedz valsts tiesām piespriest prasītājam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Tas skaidri izriet no Orhūsas konvencijas 3. panta 8. punkta, kurā precizēts, ka netiek ietekmētas valstu tiesu pilnvaras tiesvedības noslēgumā lemt par pamatotu tiesāšanās izdevumu segšanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy*, C-470/16, EU:C:2018:185, 60. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 73 Tāpat jāatgādina – prasība, ka procedūra nedrīkst būt pārmērīgi dārga, attiecas uz visiem finansiāliem izdevumiem saistībā ar dalību tiesvedībā, un ka līdz ar to pārmērīga dārdzība ir jāvērtē vispārīgi, ņemot vērā visus izdevumus, kas radušies attiecīgajam lietas dalībniekam (pēc analogijas skat. spriedumu, 2013. gada 11. aprīlis, *Edwards* un *Pallikaropoulos*, C-260/11, EU:C:2013:221, 27. un 28. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 74 Šajā ziņā jāņem vērā gan tās personas intereses, kura vēlas aizstāvēt savas tiesības, gan ar vides aizsardzību saistītās vispārējās intereses. Tāpēc šis vērtējums ir jāveic ne vien attiecībā pret ieinteresētās personas finansiālo situāciju, bet jābalsta arī uz izdevumu apmēra objektīvu analīzi – it īpaši tādēļ, ka ir dabiski nepieciešams, lai privātpersonām un apvienībām, protams, būtu aktīva loma vides aizsardzībā. Tādējādi procedūras izmaksas nedrīkst nedz pārsniegt ieinteresētās personas finansiālās iespējas, nedz arī katrā ziņā būt objektīvi nepamatotas (pēc analogijas skat. spriedumu, 2013. gada 11. aprīlis, *Edwards* un *Pallikaropoulos*, C-260/11, EU:C:2013:221, 39. un 40. punkts).
- 75 Turklāt tiesa var ņemt vērā attiecīgo lietas dalībnieku situāciju, saprātīgas pieteikuma iesniedzēja prasījumu apmierināšanas izredzes, strīda nozīmīgumu tam un vides aizsardzībai, piemērojamā tiesiskā regulējuma un procedūru sarežģītību, kā arī procedūras pārsteidzīgo raksturu dažādās tā stadijās (pēc analogijas skat. spriedumu, 2013. gada 11. aprīlis, *Edwards* un *Pallikaropoulos*, C-260/11, EU:C:2013:221, 42. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

- 76 Attiecībā uz secinājumiem, kas valsts tiesai saistībā ar šādu Orhūsas konvencijas 9. panta 4. punkta interpretāciju ir jāizdara tādā strīdā kā pamatlietā, ir jāatgādina, ka šajā tiesību normā nav ietverts beznosacījuma un pietiekami precīzs pienākums, kas varētu tieši regulēt privātpersonu tiesisko situāciju, un ka līdz ar to tai tiešas iedarbības nav (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy*, C-470/16, EU:C:2018:185, 52. un 53. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 77 Tas pats attiecas uz šīs konvencijas 9. panta 5. punktu, ciktāl tajā paredzēts, ka minētās konvencijas puses paredz atbilstošu palīdzības sistēmu ieviešanu, lai novērstu vai mazinātu finansiālus un citus šķēršļus saistībā ar vēršanos tiesu iestādēs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 28. jūlijs, *Ordre des barreaux francophones et germanophone* u.c., C-543/14, EU:C:2016:605, 55. punkts).
- 78 Tomēr jānorāda, ka, lai gan šīm tiesību normām nav tiešas iedarbības, to mērķis ir nodrošināt efektīvu vides aizsardzību (spriedums, 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy*, C-470/16, EU:C:2018:185, 53. punkts).
- 79 Turklāt prasība par “ne pārmērīgi dārgām” izmaksām vides jomā ietilpst tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību ievērošanā, kas ietvertas Hartas 47. pantā, kā arī efektivitātes principā, atbilstoši kuram procesuālie noteikumi prasībām, kas paredzētas to tiesību aizsardzībai, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Savienības tiesībās, nedrīkst padarīt neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt to tiesību izmantošanu, kas piešķirtas ar Savienības tiesību sistēmu (spriedums, 2013. gada 11. aprīlis, *Edwards* un *Pallikaropoulos*, C-260/11, EU:C:2013:221, 33. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 80 Ņemot vērā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ierobežoti sniegtās norādes, Tiesa nevar noteikt, kādā mērā Civilprocesa kodeksa 451.–453. pants, kuros vispārīgi reglamentēts jautājums par tiesāšanās izdevumiem saskaņā ar Rumānijas tiesībām un kuri šķiet ir piemērojami pamatlietā, ļauj iesniedzējtiesai visaptveroši novērtēt attiecīgajam lietas dalībniekam radušos izdevumus un, lemjot par tiesāšanās izdevumiem, ņemt vērā šī sprieduma 74. un 75. punktā minētos kritērijus. Turklāt šķiet, ka šī tiesa var samazināt tikai daļu no tiesāšanās izdevumiem, proti, tos, kas atbilst advokātu honorāriem.
- 81 Kā secinājumu 75. un 76. punktā būtībā ir norādījusi ģenerālvokāte, izmaksu detalizētas noteikšanas trūkumu valsts tiesiskajā regulējumā ar vides jautājumiem saistītos strīdos, ņemot vērā plašo rīcības brīvību, kas ir dalībvalstīm, īstenojot Orhūsas konvencijas 9. panta 4. punktu, nevar uzskatīt par nesaderīgu ar noteikumu par ne pārmērīgi dārgām izmaksām. Tomēr iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, kādā mērā Rumānijas tiesībās esošie mehānismi atbilst no 9. panta 4. punkta izrietošām prasībām.
- 82 Šajā kontekstā vēl jāatgādina, ka, lai nodrošinātu tiesību efektīvu aizsardzību tiesā, ja, kā tas ir šajā gadījumā, jāpiemēro valsts tiesību akti vides jomā, iesniedzējtiesai valsts procesuālās tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka šī interpretācija, cik vien iespējams, atbilst Orhūsas konvencijas 9. panta 4. punktā noteiktajam mērķim, lai tiesvedības izmaksas nebūtu pārmērīgi dārgas (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2011. gada 8. marts, *Lesoochranárske zoskupenie*, C-240/09, EU:C:2011:125, 50. punkts, kā arī 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy*, C-470/16, EU:C:2018:185, 57. punkts).

- 83 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Orhūsas konvencijas 9. panta 4. un 5. punkts, lasot tos kopā ar Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai nodrošinātu, ka tiek ievērota prasība, ka tiesvedība vides jomā nedrīkst būt pārmērīgi dārga, tiesai, kurai jālemj par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas piespriešanu lietas dalībniekam, kam spriedums ar vides jautājumiem saistītā strīdā ir nelabvēlīgs, ir jāņem vērā visi lietas apstākļi, tostarp konkrētā lietas dalībnieka intereses un vispārējās intereses, kuras saistītas ar vides aizsardzību.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 84 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

- 1) Konvencijas par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta Orhūsā 1998. gada 25. jūnijā un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes 2005. gada 17. februāra Lēmumu 2005/370/EK, 9. panta 3. punkts**

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tam nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru juridiskai vienībai, kas nav nevalstiska vides aizsardzības organizācija, *locus standi* attiecībā uz administratīvu aktu, kurš nav tai adresēts, tiek atzīts tikai tad, ja tā apgalvo, ka nav ievērotas leģitīmas privātas intereses vai intereses, kas saistītas ar tiesisko situāciju, kura ir tieši saistīta ar tās sabiedrības mērķi.

- 2) Konvencijas par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta Orhūsā 1998. gada 25. jūnijā un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes Lēmumu 2005/370, 9. panta 4. un 5. punkts, tos lasot kopā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu,**

ir jāinterpretē tādējādi, ka,

lai nodrošinātu, ka tiek ievērota prasība, ka tiesvedība vides jomā nedrīkst būt pārmērīgi dārga, tiesai, kurai jālemj par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas piespriešanu lietas dalībniekam, kam spriedums ar vides jautājumiem saistītā strīdā ir nelabvēlīgs, ir jāņem vērā visi lietas apstākļi, tostarp konkrētā lietas dalībnieka intereses un vispārējās intereses, kuras saistītas ar vides aizsardzību.

[Paraksti]